

Botkyrka kommun

Beslut efter uppföljning för förskoleklass och grundskola

efter tillsyn i Grindtorpsskolan
belägen i Botkyrka kommun

Uppföljning av tillsyn i Grindtorpsskolan

Skolinspektionen genomförde tillsyn av Botkyrka kommun under hösten 2016. Skolinspektionen fattade den 13 december 2016 beslut efter tillsyn för Grindtorpsskolan där brister i bland annat studieron konstaterades. I samband med uppföljningen av det beslutet framkom även brister vad gäller elevernas trygghet. I uppföljningsbeslut den 17 november 2017 och den 9 november 2018 förelade Skolinspektionen kommunen att vidta åtgärder för att tillförsäkra eleverna på Grindtorpsskolan en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero. Skolinspektionen har nu gjort en uppföljning av bristerna i det senaste beslutet. Uppföljningen bygger på en redovisning av vidtagna åtgärder som Botkyrka kommun inkom med den 21 februari 2019, uppgifter som framkommit vid Skolinspektionens uppföljningsbesök den 12 mars 2019 samt kommunens synpunkter på protokollet från uppföljningsbesöket.

Vid Skolinspektionens uppföljning av bristerna i trygghet och studiero har det framkommit uppgifter inom områdena Undervisning och lärande och Extra anpassningar och särskilt stöd som gör att Skolinspektionen kommer att utreda även dessa områden.

Sammanfattning av kvarstående brister

Enligt Skolinspektionens bedömning är nedanstående brister ännu ej tillfullo åtgärdade. Skolinspektionen konstaterar att Botkyrka kommun inte uppfyller författningskraven avseende att:

Skolinspektionens ingripande

Arbetsområde	Typ av ingripande	Senaste datum för redovisning
4. Trygghet, studiero och åtgärder mot kränkande behandling		
Utbildningen utformas så att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero.	Föreläggande vid vite	2019-11-30

Skolinspektionens bedömningar anges längre fram i detta beslut.

Skolinspektionens beslut

Vid uppföljning av tidigare beslut konstaterar Skolinspektionen att huvudmannen inte avhjälppt påtalade brister i trygghet och studiero. Skolinspektionen förutsätter att huvudmannen skyndsamt vidtar åtgärder för att avhjälpa dessa brister.

Föreläggande vid vite

Skolinspektionen förelägger med stöd av 26 kap. 10 och 27 §§ skollagen (2010:800) Botkyrka kommun att vid vite av 1 000 000 kronor senast den **30 november 2019** vidta åtgärder för att avhjälpa påtalade brister. De vidtagna åtgärderna ska senast samma dag skriftligen redovisas för Skolinspektionen.

Om Botkyrka kommun inte följer detta föreläggande kan Skolinspektionen ansöka hos förvaltningsrätten om utdömande av vitet.

Trygghet, studiero och åtgärder mot kränkande behandling

Bedömning av brist

Skolinspektionen konstaterar att Botkyrka kommun inte uppfyller författningskraven avseende att:

- Utbildningen utformas så att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero. (5 kap. 3 § skollagen)

Åtgärder

Botkyrka kommun ska se till att alla elevers skolmiljö präglas av trygghet och studiero.

I detta ingår att se till att det finns ett strategiskt arbete för att skapa trygghet och studiero, vilket innefattar att kartlägga tryggheten och studieron vid skolan, utifrån en analys av det som framkommer i kartläggningen vidta nödvändiga åtgärder för att säkerställa trygghet och studiero, samt följa upp och utvärdera åtgärderna. Nödvändiga åtgärder kan innefatta till exempel

- att säkerställa att alla som arbetar i skolan har gemensamma utgångspunkter och förhållningssätt i arbetet med att tillförsäkra eleverna trygghet och studiero,
- att säkerställa en tillräcklig vuxennärvaro på raster, utomhus och i kapprum och
- att se till att elever, som skolan bedömer behöver någon form av stöd för att skolmiljön ska präglas av trygghet och studiero, får adekvat stöd.

Ovanstående åtgärder är förslag på åtgärder. Om det är möjligt får bristerna avhjälpas på annat sätt.

Motivering till bedömning av brist

Skolinspektionen bedömer att det fortfarande finns brister i tryggheten och studieron vid Grindtorpsskolan, främst i förskoleklass och årskurs 1-5, men även i årskurs 7. Utredningen visar bland annat att konflikter mellan elever, främst under raster och i kapprum, leder till bristande trygghet och även till bristande studiero på efterföljande lektioner. Det framgår att studieron varierar bland annat beroende på lärare, årskurs och ämne. I intervjuer uppges att tryggheten och även studieron påverkas negativt av att det inte finns personal närvarande i tillräcklig utsträckning i samband med raster och att det finns elever som inte får det stöd som de behöver. Åtgärder har visserligen vidtagits för att öka elevernas trygghet och studiero på skolan till exempel har ett arbete med rastaktiviteter initierats, personalen har förstärkts och våldsförebyggande elevutbildningar har genomförts. Vidare har en lektionsstruktur för studiero arbetats fram. Dessa åtgärder har dock inte varit tillräckliga för att skapa en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero och flera av åtgärderna har dessutom inte genomförts fullt ut eller inte gett avsedd effekt.

Skolinspektionen förelade redan i beslut den 13 december 2016 kommunen att vidta åtgärder för att tillförsäkra eleverna på Grindtorpsskolan en skolmiljö som präglas av studiero. I samband med uppföljningen av det beslutet framkom även brister vad gäller elevernas trygghet. I uppföljningsbeslut den 17 november 2017 och den 9 november 2018 förelade Skolinspektionen kommunen att vidta åtgärder för att tillförsäkra eleverna på Grindtorpsskolan en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero. Trots dessa upprepade förelägganden finns det fortfarande brister inom området, vilket Skolinspektionen ser allvarligt på. Skolinspektionen anser att bristerna i trygghet och studiero innebär att elevernas förutsättningar att nå målen för utbildningen allvarligt försvåras.

Enligt skollagen ska utbildningen utformas på ett sådant sätt att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero. Av förarbeten till skollagen framgår att en av de viktigaste förutsättningarna för att barn och ungdomar ska kunna inhämta och utveckla kunskaper och värden är en trygg och stimulerande lärandemiljö (prop. 2009/10:165 s. 319).

Elevkonflikter, främst under raster, leder till en otrygg skolmiljö i flera årskurser

Huvudmannen beskriver i sin redovisning av vidtagna åtgärder den 21 februari 2019 bland annat att skolan under hösten 2018 har planerat att genomföra riktade rastaktiviteter till eleverna på lågstadiet och förstärkt personaltätheten med fem personer under raster för samtliga stadier i syfte att stärka tryggheten på skolan. Vidare framgår att arbetslaget för fritidshemmet, som en del i det förebyggande arbetet, har fått uppdraget att ansvara för

rasterna och rastaktiviteterna. Huvudmannen beskriver att föregående års utvärdering visade att det i många fall var konflikter som uppstått under rasterna som bidrog till ett otryggt klimat på skolan. Huvudmannen redovisar också att skolan arbetar långsiktigt med två olika våldspreventiva skolprogram för årskurs 1-5 respektive årskurs 6-9.

Vid Skolinspektionens intervjuer med elever framgår dock att elever i årskurs 1-5 fortfarande upplever otrygghet på skolan, särskilt i kapprummen och på raster, och att detta bland annat beror på en otillräcklig vuxennärvaro. I intervju med elever i årskurs 1-3 framkommer en samfäll bild av att elevernas trygghet brister och att detta framförallt är i kapprummen, när de har rast och när vuxna inte har uppsikt. Elever beskriver till exempel att elever skriker och bråkar i kapprummen och att det skulle vara lugnare om en vuxen hade varit där. I intervju med elever i årskurs 4-5 framkommer att flera elever inte tycker att rasterna är trygga och att det förekommer bråk. I elevintervjuerna för årskurs 1-3 och årskurs 4-6 framkommer att vuxna på skolgården inte alltid ser det som händer mellan eleverna och elever tycker att det borde vara fler vuxna ute på skolgården. Flera av eleverna säger i intervjuerna att skolan inte organiserar några rastaktiviteter. I intervju med elever i årskurs 7-9 framkommer att de upplever skolan som trygg, att det sällan blir bråk och att det i så fall går över snabbt. De intervjuade eleverna i årskurs 7-9 säger att det har blivit bättre både med trygghet och studiero sedan skolan börjat arbeta med våldspreventiva elevutbildningar, där eleverna lärt sig om olikheter så att man inte kränker varandra.

Även lärare och elevhälsopersonal beskriver i intervju att det sker konflikter på raster, att elever upplever sig otrygga i kapprummen och att organiseringen av rastverksamheten för att skapa en trygg miljö inte har fungerat. I Skolinspektionens intervju med lärare framkommer att eleverna ofta hamnar i konflikter och att de flesta konflikterna sker på rasterna. Lärare uppger även att de känner till att elever i årskurs 1-3 kan känna sig otrygga i kapprummen och att också vårdnadshavare har tagit upp den frågan. Representanter för elevhälsan säger att det är svårt för lärare att lämna klassrummet för att styra upp något som händer i kapprummet. De uppger även att de inte vet hur det arbetas med tryggheten i kapprummen just nu. Lärarna säger att det behövs både fler rastvakter och en bättre organisation av rastverksamheten för att förebygga konflikter och otrygghet. Lärarna säger också att en anledning till att rastverksamheten brustit, är att den fritidshemspersonal som avdelats som rastvakter ofta fått gå in som vikarierande lärare i stället. I intervju med representanter för elevhälsan framkommer också att det behövs fler personer för att åstadkomma en bra rastverksamhet och att den fritidshemspersonal som varit avsatt för rastverksamhet ofta har fått vikariera som lärare i stället. En representant för elevhälsan beskriver att eleverna i årskurs 4-5 inte har

tillräckligt att göra på rasterna, och att det då skapas konflikter som tas med in på lektionerna. Lärarna berättar att personalförstärkningen med fem personer som huvudmannen tillfört under raster, utgörs av personer som gör praktik på skolan via Arbetsförmedlingen. Personerna är med på skolgården på rasterna, men det finns, enligt intervju med lärare, tydliga direktiv om att de inte har något elevansvar och inte får vara ensamma med elever, säger lärarna. Huvudmannen anger vid kommunikeringen av protokollet från uppföljningsbesöket, att Arbetsförmedlingen nu kommer att dra in dessa praktikplatser.

Lärare beskriver att det finns många elever som behöver stöd som de inte får idag och att det finns otydlighet i skolledningens och elevhälsans stöd till lärarna i arbetet med att skapa trygghet för eleverna. Lärare beskriver i intervju att det förekommer fysiska och psykiska kränkningar som "går över styr" i de yngre åldrarna, även i förskoleklass. Lärare berättar att när två elever kommer i konflikt och kallar varandra fula saker, då måste personalen gå emellan varpå elevernas ilska kan vändas mot personalen, även i form av våld och hot. Det gäller några elever, säger en lärare. Gällande vad skolan skulle behöva göra för att förhindra detta beskriver lärare att det finns några elever som skulle behöva en annan typ av skolverksamhet, men att processerna med utredningar och beslut för elever i behov av olika stöd tar lång tid. Lärare uppger att det handlar om några få elever men de får med sig andra elever som hänger på och då brister trygghet och studiero. Flera lärare säger att skolledningens och elevhälsans stöd för att skapa trygghet på skolan är vagt och otydligt.

I intervju med rektorn bekräftas den bild som elever och skolpersonal lämnat. Rektorn säger i intervju att han känner till den otrygghet som präglar rasterna för årskurserna 1-3 och 4-5 samt otryggheten i kapprummen för årskurs 1-3. När Skolinspektionen beskriver att elever uppger att det inte finns några speciella aktiviteter på rasterna säger rektorn att det är olyckligt att ingen uppföljning har gjorts om rastaktiviteterna verkligen genomförts. Rektorn beskriver att personalbemanningen från fritidshemmet som skulle stötta verksamheten på raster har varit svår att få till på ett bra sätt och inte har räckt till när det varit hög frånvaro hos personal. Rektorn berättar vidare att tryggheten bitvis brister på lågstadiet eftersom det finns mycket oro som cirkulerar kring vissa elever. Rektorn beskriver att skolan har ansökt om stöd från huvudmannens avdelning för verksamhetsstöd, eftersom skolan har svårt att möta de här eleverna på ett bra sätt. Rektorn säger att det kan ta lång tid för elever i behov av stöd att få plats i en särskild undervisningsgrupp i kommunen. I intervju med rektorn och biträdande rektorn uppges gällande stödet till lärare att det behövs tydligare uppdragsbeskrivningar för elevhälsoteamet så att ingen har felaktiga förväntningar. Det behöver enligt

biträdande rektorn bli tydligare beskrivet vilket ansvar som elevhälsan har och vilket ansvar som lärarna har.

Bristande studiero på lektioner i flera årskurser

Av huvudmannens redovisning av vidtagna åtgärder den 21 februari 2019 framgår bland annat att skolans fem förstelärare under våren 2018 arbetade fram en lektionsstruktur för att systematiskt verka för en utbildning som präglas av studiero. Förstelärarna har haft som uppdrag att göra lektionsobservationer hos alla lärare, med återkopplande samtal kring ledarskap och struktur. Målet är enligt huvudmannen att lärarna ska få handledning av förstelärarna i sitt pedagogiska ledarskap, och genom kollegialt lärande få stöd i det strukturella arbetet. Uppföljning av lektionsobservationerna planeras ske under våren 2019. Huvudmannen redovisar också att kartläggningar under senare delen av hösten 2018 påvisade att bristande studiero i enstaka klasser kunde gå att härleda till enskilda elevers brist på stöd och anger att skolan därför har förstärkt sin bemanning med en socialpedagog och en speciallärare.

Vid Skolinspektionens intervjuer med elever framgår dock att elever i årskurs 1-5 fortfarande upplever att det finns brister i studieron och att studieron varierar mellan lärare och årskurser. I intervjuer med elever i årskurs 1-5 framkommer att studieron brister på vissa lektioner och att det är beroende av vilken lärare som undervisar. Elever i årskurs 1-5 beskriver att de har haft många lärarbyten och olika vikarier och att det blir sämre studiero då. I intervjuerna framkommer att vissa lärare håller en bättre disciplin och ordning och att det hos andra lärare är "kaos". Vidare framkommer att en del lektioner är tråkiga och att det då blir sämre arbetsro. Som exempel på vad som kan ske ges bland annat att elever ibland springer runt, att lärarna ibland blir så arga att de måste skrika och att eleverna kan börja leka kull i klassrummet när läraren säger att eleverna ska städa.

Den bild av studieron som eleverna ger bekräftas vid Skolinspektionens lektionsobservationer. Vid tillsynsbesöket observerade Skolinspektionen lektioner för elva klasser i årskurs 1-3 och 6-9. Det förekommer lektioner där läraren upprätthåller en god studiero, men under flertalet av de besökta lektionerna präglas skolmiljön inte av studiero. Skolinspektionen noterar till exempel flera lektioner där elever pratar högt rätt ut i rummet utan att vänta på sin tur, skrapar med stolar och pratar med varandra på ett sätt som kan antas uppfattas störande för både lärare och övriga elever i klassen. Under en lektion sitter flera elever med hörlurar till sina mobiltelefoner och tar inte av sig dem, trots att läraren ber eleverna att göra det och försöker påkalla elevernas uppmärksamhet för att kunna påbörja lektionen.

Även i intervjuer med skolpersonal framgår att det finns brister i studieron i flera årskurser. Lärarna berättar att de arbetar för att det ska vara studiero på lektionerna. Flera lärare uppger att det generellt är god studiero på skolan men att det kan variera till exempel på grund av lärarbyten. Lärare uppger även, avseende förskoleklass och årskurs 1-5, att oron mest kommer från det som händer utanför klassrummet, till exempel på rasterna och i elevernas kapprum. I intervju med representanter för elevhälsan framkommer att det fanns rastaktiviteter förra läsåret och under höstterminen, men att eleverna i årskurs 4-5 nu klagar på att de inte har så mycket att göra på rasterna, och att det då skapas konflikter som tas med in på lektionerna. När det gäller årskurs 4 och 5 säger rektorn att det framför allt är på raster som det uppstår konflikter, men att händelserna sedan påverkar studieron på lektionerna. Av intervju med biträdande rektorn och representanter för elevhälsan framgår vidare att för årskurs 6-9 brister studieron främst i årskurs 7. I intervju med representanter för elevhälsan framkommer att studieron varierar mellan klasser, ämnen och situationer och att det är bättre studiero i de högre årskurserna. Elevhälsan uppger att i årskurs 7 behöver skolan arbeta mer med studieron.

Intervjuer visar vidare att huvudmannens åtgärd att arbeta med skolans lektionsstrukturer för att verka för studiero inte har implementerats fullt ut. I Skolinspektionens intervju med lärare framkommer att skolan har låtit förstelärare göra lektionsobservationer i alla årskurser och klasser, men att man främst inventerat de strukturer som finns. Lärarna beskriver att de sedan diskuterat det inventerade materialet men säger att det varierar hur olika lärare har tagit till sig dessa erfarenheter. Biträdande rektor säger att förstelärarna hittade goda exempel på strukturer och rutiner som fungerar bra och som ska spridas till de andra lärarna på skolan.

I intervjuer uppges att det finns elever som inte får det stöd de behöver och att detta påverkar studieron negativt. Representanter för elevhälsan uppger att det behövs mer resurser och mer stöd för vissa elever. Representanterna berättar att de försöker ge elever i de yngre åldrarna som har svårigheter mer stöd och trygghet. Vidare uppges att skolan har försökt jobba med elever i mindre grupper, men att det inte heller har fungerat bra. Det gäller att fånga de elever som "man måste jobba mest med" för att skapa studiero för de andra eleverna, säger representanterna. Lärarna berättar att de har flera elever som står i kö för utredningar utifrån behov av särskilt stöd och det varierar från dag till dag om dessa elever kan koncentrera sig på skolarbetet. I intervjun med rektorn framkommer att skolan har elever som har svårigheter med skolarbetet och som kan dra igång situationer så det blir bristande studiero. Rektorn säger vidare att skolan behöver mer resurser för att tillförsäkra eleverna en skolmiljö som präglas av studiero. Det framkommer även att problemet med studiero går att härleda till skolans kompetens att bemöta vissa elevers behov på ett bra sätt.

Utredningen visar att lärare saknar tydlighet och stöd från skolledningen när det gäller arbetet med studiero. Flera lärare framför i intervju att stödet från skolledningen för att skapa studiero är vagt och otydligt och att skolledningen har svårt att fatta beslut. Mycket faller mellan stolarna, även om man har goda intentioner, säger lärarna. Vi vet inte riktigt var vi ska vända oss om vi behöver stöd, säger flera lärare och en annan lärare säger att de saknar transparens, klarhet och en tydlig vision om vart skolan är på väg i detta arbete. Lärarna säger att det även är otydligt vilket stöd de kan få från elevhälsan i arbetet med studiero. Rektorn säger att han känner till att lärarna efterlyser en bättre struktur i arbetet med studiero och att skolan exempelvis har gjort en åtgärdstrappa med olika åtgärder, men att det inte är tydligt vad som förväntas ske hända genom att skolan har en åtgärdstrappa. Lärarna säger i intervju att de har tittat på den nya åtgärdstrappan, men att när det kommer till att få hjälp att planera åtgärder med hjälp av elevhälsoteamet, så finns ett glapp. Åtgärdstrappan är inget dokument att luta sig emot, säger lärarna.

I intervju med elevhälsan framkommer att studieron för de yngre årskurserna har påverkats negativt av hög personalomsättning. Representanter för elevhälsan uppger att de många lärarbyten som har skett i början på läsåret har blivit rörigt för eleverna i de yngre åldrarna, men att det nu är stabilare.

Motivering till val av verktyg

Enligt skollagen får Skolinspektionen förelägga en huvudman som står under dess tillsyn att fullgöra sina skyldigheter, om verksamheten inte uppfyller de krav som följer av de föreskrifter som gäller för verksamheten. Ett beslut om föreläggande gäller omedelbart. Ett föreläggande ska ange de åtgärder som tillsynsmyndigheten anser nödvändiga för att avhjälpa de påtalade bristerna.

Ett föreläggande får enligt 26 kap. 27 § första stycket skollagen förenas med vite. Ett föreläggande ska, enligt andra stycket i samma bestämmelse, förenas med vite om föreläggandet avser en eller flera brister som allvarligt försvårar förutsättningarna för eleverna att nå målen för utbildningen, om det inte av särskilda skäl är obehövt.

Botkyrka kommun uppfyller inte de krav som ställs i författningarna. Botkyrka kommun föreläggs därför att fullgöra sina skyldigheter och vidta åtgärder för att avhjälpa bristerna. Skolinspektionen bedömer vidare att det finns skäl att förena föreläggandet med vite. Skolinspektionen anser att bristerna allvarligt försvårar förutsättningarna för eleverna att nå målen för utbildningen. Bristerna gäller ett centralt område för eleverna. En av de viktigaste förutsättningarna för att barn och ungdomar ska kunna inhämta och utveckla kunskaper och värden är en trygg och stimulerande lärandemiljö (prop. 2009/10:165 s. 319). Bristerna har vidare förelegat under en lång tid, trots att

Beslut

2019-04-29
10 (11)
Dnr 43-2016:4991

Skolinspektionen vid flera tillfällen förelagt Botkyrka kommun att avhjälpa dessa brister.

På Skolinspektionens vägnar

2019-04-29

X Tommy Lagergren

Tommy Lagergren

Beslutsfattare

Signerat av: Tommy Lagergren

X Kjell Gyllenswärd

Kjell Gyllenswärd

Föredragande

Signerat av: Kjell Gyllenswärd

Detta beslut kan överklagas till Förvaltningsrätten i Stockholm, se bifogad överklagandehänvisning.

Bilaga

Överklagandehänvisning

Överklagandehänvisning

Skolinspektionens beslut om föreläggande med vite får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Överklagandet ställs till Förvaltningsrätten i Stockholm, men ska skickas eller lämnas till Skolinspektionen, Sveavägen 159, Box 23069, 10435 Stockholm.

Överklagandet ska ha inkommit till Skolinspektionen inom tre veckor från den dag då beslutet meddelades. I skrivelsen ska anges vilket beslut som överklagas och vilken ändring som önskas. De skäl som finns för ändring bör också anges.